

К. М. Томашпольський, асп., Т. А. Сафранов, д.г.-м.н., проф.
Одеський державний екологічний університет

ОЦІНКА ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ

Оцінка екологічних аспектів є одним з основних етапів як при розробці та впровадженні систем управління навколишнім середовищем, так і при виконанні екологічного аудиту. У статті запропонована схема оцінки та ранжування екологічних аспектів, заснована на рекомендаціях ЄС з урахуванням вимог та особливостей українського природоохоронного законодавства.

Ключові слова: екологічний аспект, оцінка екологічних аспектів, система управління навколишнім середовищем, екологічний аудит.

Вступ. Поняття екологічного аспекту є однією з основних складових категорій екологічного аудиту. По-перше, збір достовірної інформації про екологічні аспекти виробничої діяльності об'єкта екологічного аудиту та формування на її основі висновку екологічного аудиту, тобто оцінка екологічних аспектів, згідно ст. 8 Закону України „Про екологічний аудит” є одним з основних завдань при оцінюванні об'єкта екологічного аудиту.

З іншого боку, стандарти серії ISO 14000 щодо систем управління навколишнім середовищем одним із перших кроків встановлюють вимоги до визначення значних (суттєвих) екологічних аспектів на підприємстві або території, тобто їх виявлення та ранжування для подальшого створення та впровадження планів та процедур управління такими аспектами, найбільш суттєвими в кожному конкретному випадку.

Згідно з визначенням, наданим у стандартах серії ISO 14000, екологічний аспект – це елемент діяльності об'єкта, продукт або послуга, що може взаємодіяти з навколишнім природним середовищем (НПС). Екологічний вплив об'єкта – це будь-яка зміна НПС, позитивна або негативна, що частково або повністю є результатом діяльності об'єкта, використання продукції або послуги.

Якщо екологічний аспект організації є причиною значного екологічного впливу, тоді такий аспект вважається значним і повинен бути включеним до системи управління НПС.

Значні екологічні аспекти становлять центр уваги системи управління навколишнім середовищем (СУНС) на підприємстві чи території. Крім того, вони є базою для створення, оцінки та вдосконалення ключових показників, встановлення цілей та завдань, а також поточного процесу контролю та перегляду.

Слід відзначити, що на даний час існує достатній обсяг методичних підходів та рекомендацій щодо виявлення та диференціації екологічних аспектів. Базою для їх створення стали EMAS (Environmental Eco-Management and Audit Scheme) та стандарти серії ISO 14000.

Незважаючи на це, у вітчизняних літературних джерелах та наукових виданнях увага цьому важливому питанню практично не приділяється, особливо щодо урахування норм чинного природоохоронного законодавства України. Тому ця стаття має елементи наукової новизни та можливості щодо прикладного використання.

Матеріали і методи досліджень. Процедура ідентифікації значних екологічних аспектів може бути подана в наступному вигляді [1]: 1 - виявлення всіх екологічних аспектів; 2 - визначення критеріїв суттєвості, беручи до уваги законодавство; 3 - визначення значних екологічних аспектів на основі критеріїв суттєвості.

На першому кроці важливо виявити та віддавати в подальшому перевагу прямим екологічним аспектам (на які керівництво підприємства або органи управління територією можуть безпосередньо впливати): викиди у повітря, скиди у водні об'єкти, поводження з відходами, використання та забруднення ґрунтів, використання природних ресурсів (в тому числі енергії), місцеві аспекти (шум, вібрація, запах, пил і т.д.), вплив на біорозмаїття.

Непрямі екологічні аспекти (наприклад, екологічні показники та практика підрядчиків, субпідрядників та поставників), потребують від керівництва спеціальних підходів для забезпечення впливу на вищезазначені категорії та інші зацікавлені сторони.

Виявлення прямих екологічних аспектів: загальне дослідження організації та її інфраструктури (джерела викидів, скидів, утворення відходів, трубопроводи, електролінії та ін.); дослідження існуючих ключових екологічних показників діяльності підприємства; вивчення матеріалів та сировини, що використовуються підприємством; дослідження дійсного законодавства (нормативно-правових актів, технічних вимог та ін.); вивчення технічної документації підприємства (Material Safety Data Sheets, ліцензії, ін.); вивчення досвіду інших підприємств; дискусії з керівництвом та працівниками підприємства.

Виявлення непрямих екологічних аспектів: дискусії зі споживачами та підрядчиками; дослідження життєвого шляху продукції; вивчення досвіду інших підприємств; дискусії з неурядовими організаціями та іншими зацікавленими сторонами; вивчення інформації про продукцію та сервіси.

Для визначення вагомості всі виявлені екологічні аспекти повинні бути детально досліджені та оцінені. Аспекти, що були визначені як вагомі, повинні бути включені до системи управління навколишнім середовищем та поточного процесу перегляду. Інші аспекти також повинні регулярно переглядатися для врахування змін.

Для оцінки вагомості екологічних аспектів визначаються критерії, що повинні бути всебічними, репрезентативними та такими, що допускають незалежний аналіз.

Головним чином, при оцінці вагомості екологічних аспектів повинні братися до уваги наступні параметри [1,2]: небезпечність аспекту для НПС; ризик нанесення шкоди стану довкілля при аварійних або незапланованих ситуаціях; чутливість природного середовища в локальному, регіональному та глобальному аспектах; кількість, масштаби, частота та зворотність аспектів чи впливів; існування та вимоги дійсного природоохоронного законодавства; важливість для керівництва, працівників та зацікавлених сторін.

Визначені критерії можуть розглядатися як питання, що потребує лише відповіді „да-ні”, або вони можуть використовуватися у більш диференційованому вигляді для оцінки вагомості екологічних аспектів на першому кроці та створення переліку черговості для дії на другому кроці. При оцінці вкрай важливо враховувати умови запуску та зупинки підприємства, а також передбачувані аварійні чи незаплановані ситуації. Крім того, минулі, сучасні, та майбутні особливості діяльності підприємства повинні братися до уваги. Корисними джерелами інформації при визначенні екологічних аспектів та їх вагомості можуть бути дозволи, дійсні методики (розрахунки лімітів, моніторинг забруднювальних речовин, тощо), результати моніторингу довкілля та інші наукові дослідження.

Аналіз результатів досліджень. Завданням цього дослідження є конкретизація існуючих схем та прив'язка їх до вимог дійсного природоохоронного законодавства України, державних стандартів та інших нормативно-правових актів з метою створення спрощеної та зручної у використанні схеми визначення та класифікації екологічних

аспектів. З цією метою був розроблений набір таблиць, які на основі критеріїв суттєвості, що відповідають вищенаведеним умовам, дозволяють досить просто та швидко визначити її ступінь.

Отже, небезпечність аспекту для НПС при нормальних умовах пропонується визначати 2 показниками – небезпечністю впливу та чутливістю рецептора - атмосферного повітря, водних об'єктів, ґрунтів та ін. (табл. 1 – 7).

Ризик нанесення шкоди НПС при аварійних або незапланованих ситуаціях пропонується визначати можливим рівнем наслідків такої ситуації та ймовірністю/частотою її виникнення (табл. 8). Чутливість природного середовища пропонується визначати категорією земель, де розташований об'єкт, та екологічною цінністю (віднесенням цих земель до національної екологічної мережі) (табл. 9). Масштаби впливу та частоту аспекту пропонується визначати згідно з критеріями, наведеними у табл. 10. Рівень важливості для керівництва, працівників та зацікавлених сторін пропонується визначати згідно з іншими критеріями (табл. 11). Існування та вимоги дійсного законодавства, на наш погляд, досить повно можливо врахувати при оцінці рівня важливості аспекту для керівництва та зацікавлених органів влади. Кінцева оцінка суттєвості екологічного аспекту визначається згідно з табл. 12.

Таблиця 1 - Визначення небезпечності викидів для НПС

Чутливість рецептора***	Клас безпеки* / характеристики сумісної дії** забруднювальних речовин у складі викидів			
	У викидах присутні хімічні речовини виключно 4 класу безпеки****	У викидах присутні хімічні речовини 3 класу безпеки та/або хімічні речовини, для яких значення коефіцієнта комбінованої дії перевищує 1.0	У викидах присутні хімічні речовини 2 класу безпеки та/або хімічні речовини, для яких значення коефіцієнта комбінованої дії становить 1.0	У викидах присутні хімічні речовини 1 класу безпеки та/або хімічні речовини, для яких значення коефіцієнта комбінованої дії становить 0.8
Зона низького потенціалу забруднення	A	A	B	C
Зона помірного потенціалу забруднення	A	B	B	C
Зона підвищеного потенціалу забруднення	B	B	C	C
Зона високого потенціалу забруднення	B	B	C	C
Зона дуже високого потенціалу забруднення	B	C	C	C

* Визначається згідно з Додатком Б.1 Державних Санітарних правил охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними або біологічними речовинами). Затверджено Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 9.07.1997р. №201

** Визначається згідно з Додатком А Державних Санітарних правил охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними або біологічними речовинами). Затверджено Наказом Міністерства Охорони здоров'я України від 9.07.1997р. №201

*** Визначається згідно з Додатком №2 до Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів, затверджених Наказом МОЗУ від 19.06.1996р. №173

**** 4й клас безпеки – малонебезпечні забруднювальні речовини (ЗР); 3й клас безпеки – помірно небезпечні ЗР; 2й клас безпеки - високо небезпечні ЗР; 1й клас безпеки – надзвичайно небезпечні ЗР.

Таблиця 2 - Визначення небезпечності скидів для НПС

Чутливість рецептора	Клас безпеки* забруднювальних речовин у складі скидів			
	У скидах присутні хімічні речовини виключно 4 класу безпеки	У скидах присутні хімічні речовини 3 класу безпеки	У скидах присутні хімічні речовини 2 класу безпеки	У скидах присутні хімічні речовини 1 класу безпеки
Скиди забруднювальних речовин у водотоки та водойми з високим/помірним потенціалом самоочищення **, призначені для купання, спорту і відпочинку населення	A	A	B	C
Скиди забруднювальних речовин у водотоки та водойми зі зниженим/низьким потенціалом самоочищення **, призначені для купання, спорту і відпочинку населення, а також у моря	A	B	B	C
Скиди забруднювальних речовин у водотоки та водойми з високим/помірним потенціалом самоочищення **, призначені для централізованого та нецентралізованого господарсько-питного водопостачання, та/або для водопостачання харчових підприємств.	B	B	C	C
Скиди забруднювальних речовин у водотоки та водойми зі зниженим/низьким потенціалом самоочищення **, призначені для централізованого та нецентралізованого господарсько-питного водопостачання, та/або для водопостачання харчових підприємств.	B	B	C	C
Захоронення забруднювальних речовин у складі скидів у підземні водоносні горизонти	C	C	C	C

* Згідно з Додатком до СанПіН 4630-88 „Санитарные правила и нормы охраны поверхностных вод от загрязнения”

** Визначається згідно з Додатком №3 до Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів, затверджених Наказом МОЗУ від 19.06.1996р. №173

Таблиця 3 - Визначення небезпечності впливу на ґрунти

Чутливість рецептора	Результат впливу			
	Деградація ґрунтів* (тимчасова або постійна)	Забруднення** пестицидами та агрохімікатами	Забруднення важкими металами та небезпечними хімічними/біологічними речовинами	Забруднення радіонуклідами
Ґрунти, не віднесені до особливо цінних***	A	A	B	C
Ґрунти, віднесені до особливо цінних регіонального значення	A	B	B	C
Ґрунти, віднесені до особливо цінних загальнодержавного значення	B	B	C	C

* Деградація ґрунтів - погіршення корисних властивостей та родючості ґрунту внаслідок впливу природних чи антропогенних факторів. Згідно із Законом України „Про охорону земель” від 19.15.2003р. № 962-IV

** Забруднення ґрунтів - накопичення в ґрунтах речовин, які негативно впливають на їх родючість та інші корисні властивості. Згідно із Законом України „Про охорону земель” від 19.15.2003р. № 962-IV

*** Згідно з „Переліком особливо цінних груп ґрунтів”, затвердженим Наказом Держкомзему України від 06.10.2003р. № 245

Таблиця 4 - Визначення рівня небезпечності для НПС впливу на рослинний та тваринний світ

Чутливість рецептора (наявність видів та угруповань у зоні впливу об'єкта)	Вид впливу			
	Вплив не здійснюється	Короткотерміновий вплив, що не призводить до змін в угрупованнях та популяціях	Вплив, що призводить до зворотних змін в угрупованнях та популяціях	Вплив, що призводить до незворотних змін в угрупованнях та популяціях
Рослинний світ (типів для даної місцевості види та угруповання)	A	A	B	C
Тваринний світ (типів для даної місцевості види та угруповання)	A	B	B	C
Види флори, занесені до регіональної Червоної книги* або угруповання, занесені до регіональної Зеленої книги**	B	B	C	Не допустимо
Види фауни, занесені до регіональної Червоної книги	B	C	Не допустимо	Не допустимо
Види флори та фауни, занесені до Червоної Книги України або рослинні угруповання, занесені до Зеленої Книги України	B	C	Не допустимо	Не допустимо

* Встановлюється Законом України „Про Червону Книгу України” від 7.02.2002р. № 3055-III

** Встановлюється Положенням „Про Зелену Книгу України”. Затверджене Постановою КМУ від 29.09.2002р. № 1286

Таблиця 5 - Визначення рівня небезпечності для НПС при поводженні з відходами

Чутливість рецептора	Клас небезпеки відходів*			
	Мало небезпечні відходи 4 клас	Помірно небезпечні відходи 3 клас	Високо небезпечні відходи 2 клас	Надзвичайно небезпечні відходи 1 клас
Відходи підлягають утилізації	A	A	B	C
Відходи видаляються на спеціально створені місця складування (полігони), що забезпечують захист НПС та розташовані за межами населених пунктів (на відстані більше 3 км від них)	A	B	B	C
Відходи видаляються на спеціально створені місця складування (полігони), що забезпечують захист НПС та розташовані в адміністративних межах населених пунктів або на відстані менше 3 км від них	B	B	C	C
Відходи розміщуються на звалищах, що не забезпечують повного захисту НПС та розташовані за межами населених пунктів (на відстані більше 3 км від них)	B	B	C	C
Відходи розміщуються на звалищах, що не забезпечують повного захисту НПС та розташовані в адміністративних межах населених пунктів або на відстані менше 3 км від них	B	C	C	C

* Визначається згідно з ДСанПіН 2.2.7.029-99 „Гігієнічні вимоги щодо поводження з промисловими відходами та визначення їх класу небезпеки для здоров'я населення” Затверджені Постановою Головного державного санітарного лікаря України від 01.07.1999р. № 29

Таблиця 6 - Визначення рівня небезпечності для НПС місцевих аспектів (шум, електромагнітні поля, вібрація)

Чутливість рецептора	Рівень впливу*			
	Менше 0,7 ГДР	0,7 – 0,8 ГДР	0,8 – 0,9 ГДР	Більше 0,9 ГДР
В межах об'єкта	A	A	B	C
Поза межами об'єкта	A	B	B	C

* Рівень впливу визначається у відсотках гранично допустимих рівнів (ГДР), прийнятих відповідними Санітарними нормами і правилами:

Виробничий шум, ультразвук та інфразвук (в межах об'єкта)	Відповідно до Таблиці 2. ДСН 3.3.6.037-99 „Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку”. Затверджено Постановою Головного Державного санітарного лікаря України від 01.12.1999 р. № 37
Шум поза межами об'єкта	Відповідно до Таблиці 1. СН „Санитарные нормы допустимого шума в помещениях жилых и общественных зданий и на территории жилой застройки” 03.08.1984 р. № 3077-84
Рівні електромагнітних полів	Відповідно до Таблиць 1.2-1.4. ДСН „Державні санітарні норми і правила захисту населення від впливу електромагнітних випромінювань”. Затверджено Наказом МОЗУ від 01.08.1996 р. № 239
Рівні вібрації	Відповідно до Таблиць 3-9. ДСН 3.3.6.039-99 „Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації”. Затверджено Постановою Головного Державного санітарного лікаря України від 01.12.1999 р. № 39
Запах	Відповідно до ДСНіП, що регламентують даний вид впливу для кожного конкретного виду діяльності.

Таблиця 7 - Визначення рівня небезпечності для НПС споживання природних ресурсів

Регулювання	Споживання природних ресурсів			
	Аспект не являє собою використання природних або енергетичних ресурсів вторинного антропогенного походження (паливо, електроенергія та ін.)	Аспект являє собою використання ресурсів вторинного антропогенного походження (паливо, електроенергія та ін.)	Використання природних ресурсів місцевого значення*	Використання природних ресурсів загальнодержавного значення*
Об'єми споживання урядовими органами не регулюються та не передбачають значних видатків	A	A	B	C
Об'єми споживання урядовими органами не регулюються, але передбачають значні видатки	A	B	B	C
Об'єми споживання регулюються урядовими органами (надаються дозволи, встановлюються ліміти)**	A	B	C	C

* Згідно ст.39 Закону України „Про охорону навколишнього природного середовища”

** Згідно з: Положенням „Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів”. Затверджене Постановою КМУ від 10.09.1992р. № 459;

Інструкцією „Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України”. Затверджено Наказом МОНПС від 12.03.1993р. № 19;

Інструкцією „Про порядок спеціального використання риби та інших водних живих ресурсів”. Затверджено Наказом МАП/МОНПС від 11.11.2005р. № 623/404;

Інструкцією „Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання лісових ресурсів”. Затверджено Наказом МОНПС від 31.03.1993р. № 26.

Таблиця 8 - Визначення ризику нанесення шкоди НПС при аварійних або незапланованих ситуаціях

Ймовірність/частота виникнення (таблиця 8б)	Наслідки аварійної чи незапланованої ситуації (таблиця 8а)				
	Незначні	Помірні	Значні	Критичні	Катастрофічні
Найменша/мінімальна	A	A	B	B	C
Незначна/незначна	A	B	B	B	C
Можлива/рідка	A	B	B	C	C
Припустима/випадкова	B	B	C	C	C
Можлива/часто	B	C	C	C	C

Таблиця 8а - Наслідки аварійної чи незапланованої ситуації

Категорія наслідків	Наслідки аварійної чи незапланованої ситуації				
	Незначні	Помірні	Значні	Критичні	Катастрофічні
Екологічні	Екологічні нормативи *, встановлені стосовно даного об'єкта, не перевищені. Відновлення НПС не потрібне та не виконується.	Екологічні нормативи, встановлені стосовно даного об'єкта, перевищені одноразово, протягом короткого часу, на 100-200%. Відновлення/ очищення НПС виконується негайно та на протязі від кількох годин до 1 доби; вплив на трофічні ланцюги, флору та/чи фауну не спостерігається або одноразовий.	Екологічні нормативи, встановлені стосовно даного об'єкта, перевищені протягом нетривалого часу (до кількох днів) на 200-500%. Відновлення/ очищення НПС виконується протягом від 1 до 7 діб; незначний вплив на трофічні ланцюги, флору та/чи фауну.	Екологічні нормативи, встановлені стосовно даного об'єкта, перевищені на 200-500% та протягом тривалого часу (від кількох днів до кількох тижнів). Відновлення/ очищення НПС виконується протягом від 1 до 4 тижнів; помірний вплив на трофічні ланцюги, флору та/чи фауну.	Екологічні нормативи, встановлені стосовно даного об'єкта, перевищені більш ніж на 500% та протягом тривалого часу (від кількох тижнів). Відновлення/ очищення НПС неможливе або виконується протягом більше 1 місяця; значне порушення трофічних ланцюгів, втрата флори та/чи фауни.
Економічні	Власність не пошкоджена, прибуток на рівні запланованого. Підстав для адміністративної відповідальності не виявлено.	Незначне пошкодження власності, незначна втрата прибутку. Виявлені підстави для адміністративної відповідальності. Сплата штрафів та відшкодування збитків до 50 МРЗП.	Суттєве пошкодження власності, відчутна втрата прибутку. Сплата штрафів та відшкодування збитків від 50 до 300 МРЗП.	Значне пошкодження власності, суттєва втрата прибутку. Сплата штрафів та відшкодування збитків у розмірі більше 300 МРЗП, які можуть бути задоволені протягом до 3 місяців.	Невідновне пошкодження власності, втрата всього запланованого прибутку та інвестицій. Сплата штрафів та відшкодування збитків у розмірі більше 300 МРЗП, які не можуть бути задоволені протягом 3 місяців, що веде до порушення провадження у справі про банкрутство.**
Соціальні	Вплив/ пошкодження в межах об'єкта	Незначний вплив поза межами об'єкта (шум, дим, запах, пил тощо) Можлива негативна реакція з боку населення	Помірний вплив поза межами об'єкта обмежений незначним пошкодженням власності та/або незначним впливом на здоров'я населення Негативна реакція з боку населення та місцевих органів управління	Значне пошкодження власності поза межами об'єкта та/або короткотерміновий вплив на здоров'я населення Значна занепокоєність/ негативна реакція з боку населення та місцевих органів управління	Смертельний випадок серед населення та/або значні травми; або знищення власності Миттєва та значна негативна реакція з боку населення та місцевих органів управління, що ставить під загрозу подальшу діяльність/існування об'єкта

* - що встановлюються згідно ст.33 „Закону про охорону навколишнього природного середовища України” відповідними нормативно-правовими актами;

** - Згідно п.3 ст.6 „Закону про визнання неплатоспроможності боржника або визнання його банкрутом”.

Таблиця 8б - Ймовірність/частота виникнення аварійної чи незапланованої ситуації

Категорія оцінки	Ймовірність/частота виникнення аварійної чи незапланованої ситуації				
	Найменша/мінімальна	Незначна/незначна	Можлива/рідка	Припустима/випадкова	Можлива/часто
Кількісна оцінка	Вірогідність оцінюється на рівні $< 10^{-5}$ на рік	Вірогідність оцінюється на рівні $10^{-5} - 10^{-4}$ на рік	Вірогідність оцінюється на рівні $10^{-4} - 10^{-2}$ на рік	Вірогідність оцінюється на рівні $10^{-2} - 10^{-1}$ на рік	Вірогідність оцінюється на рівні $10^{-1} - 1$ на рік
Детальне визначення	Ситуація, неможлива ні за яких нормальних умов та може виникнути тільки в результаті поєднання невірогідних факторів.	Ситуація, неможлива за нормальних умов, але може виникнути в виключних умовах.	Ситуація, яка може виникнути за нормальних умов.	Ситуація, яка можливо виникне на деякому етапі за нормальних умов та не потребує виключних обставин.	Ситуація, яка найбільш вірогідно виникне при нормальних умовах, якщо обставини не змінюватимуться.
Рівні захисту	4 або більше незалежних, надійних рівнів захисту, які встановлені щодо даної ситуації. Вихід із строю 3 не приведе до виникнення ситуації.	3 незалежні, надійні рівні захисту, встановлені щодо даної ситуації. Вихід із строю 2 не приведе до виникнення ситуації.	2 незалежні, надійні рівні захисту, встановлені щодо даної ситуації.	1 незалежний, надійний рівень захисту, встановлений щодо даної ситуації.	Лише процедури та/або людський фактор встановлені для запобігання виникненню ситуації.
Сценарії розвитку	Не повинен виникнути протягом циклу даного процесу, та не було випадків в досвіді промисловості, які б підтверджували можливість виникнення даної ситуації.	Подібні випадки можливі до виникнення на протязі циклу даного типу процесу.	Ситуація можливо виникне на деякому етапі даного процесу.	Ситуація найбільш ймовірно виникне на деякому етапі даного процесу (але не обов'язково на об'єкті, що розглядається)	Ситуація неодноразово виникала на інших об'єктах з даним типом процесу та/або найбільш ймовірно виникне на об'єкті, що розглядається

Таблиця 9 - Визначення чутливості природного середовища

Віднесення територій до національної екологічної мережі	Категорія земель*				
	Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення	Землі житлової та громадської забудови та землі сільськогосподарського призначення	Землі водного фонду та землі лісогосподарського призначення	Землі рекреаційного, оздоровчого та історико-культурного призначення	Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення
Території, не віднесені до екологічної мережі	A	A	B	B	C
Буферна зона**	A	B	B	C	C
Природний коридор**	B	B	B	C	C
Природний регіон**	B	B	C	C	C

* Згідно ст. 19 Земельного кодексу України від 25.10.2001р. № 2768-III

** Згідно з визначенням та Додатком 6 Закону України „Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки” від 21.09.2000р. № 1989-III

Таблиця 10 - Визначення масштабів впливу та частоти аспекту

Частота аспекту	Масштаби впливу			
	В межах об'єкта	Кількасот метрів поза межами об'єкта	В межах населеного пункту / адміністративного району	В межах адміністративної області та більше
Одноразовий та короткотерміновий (від кількох годин до кількох тижнів)	A	A	B	C
Одноразовий середньо терміновий (від кількох тижнів до кількох місяців)	A	B	B	C
Одноразовий довготерміновий (від кількох місяців)	A	B	C	C
Постійний періодичний	B	B	C	C
Постійний	B	C	C	C

Таблиця 11 - Визначення рівня важливості для зацікавлених сторін

Зацікавлена сторона	Рівень важливості		
	Низький A	Середній B	Високий C
Працівники	Аспект не справляє негативного впливу на працівників	Аспект не справляє негативного впливу на працівників завдяки використанню засобів контролю/захисту (очисні споруди, захисні екрани)	Використовується персональне захисне обладнання (протигази, хімічно-стійкий одяг і т.д.) як останній рівень захисту персоналу від негативного впливу аспекту
Керівництво	Аспект законодавчо не регулюється; та не потребує видатків за здійснення	Можливе порушення законодавства та адміністративна відповідальність; аспект потребує незначних неперіодичних видатків	Можливе порушення законодавства та карна відповідальність; аспект потребує отримання дозволів/лімітів, регулярних та значних платежів за забруднення НПС
Неурядові організації та місцеве населення	Випадків зацікавленості / невдоволення щодо даного виду аспекту не відмічалось	Відмічалися окремі випадки зацікавленості / невдоволення щодо даного виду аспекту	Відмічалися часті випадки зацікавленості / невдоволення з боку НУО та місцевого населення
Державні урядові органи	Аспект не регулюється державними урядовими органами; статистична звітність не подається	Аспект регулюється державними урядовими органами; статистична звітність не подається	Аспект регулюється державними урядовими органами; надаються дозволи/ліміти, статистична звітність подається регулярно.

Таблиця 12 - Кінцева оцінка суттєвості екологічного аспекту

Оцінка аспекту	Відсоток від загальної кількості оцінок			Ранг
	A	B	C	
Незначний	≥ 50	-	< 20	1.1
Значний	< 50	≥ 50	< 20	2.1
	-	< 50	≥ 20	2.2
	-	≥ 50	≥ 20	2.3

Висновки. Таким чином, запропонована схема дозволяє на основі законодавчо обґрунтованих та репрезентативних показників-критеріїв виявити та ранжувати значні екологічні аспекти діяльності об'єкта або видів діяльності на окремій території. Крім того, пропонується для створення оцінки та вдосконалення ключових показників, встановлення цілей та завдань використовувати аспекти рангу 2.2 та 2.3.

Перелік посилань

1. *Guidance on the identification of environmental aspects and assessment of their significance.* EMAS
2. *Regulation (EC) No 761/2001 of the European parliament and of the Council of 19 March 2001 allowing voluntary participation by organizations in a Community eco-management and audit scheme (EMAS)*

Оценка экологических аспектов. Томашпольский К.Н., Сафранов Т.А.

Оценка экологических аспектов является одним из основных этапов как при разработке и внедрении систем управления окружающей средой, так и при выполнении экологического аудита. В статье предложена схема оценки и ранжирования экологических аспектов, основанная на рекомендациях ЕС с учетом требований и особенностей украинского природоохранного законодательства.

Ключевые слова: экологический аспект, оценка экологических аспектов, система управления окружающей средой, экологический аудит.

Evaluation of environmental aspects. K. Tomashpolskyu, T. Safranov

Evaluation of environmental aspects is one of the main points during both development/implementation of environmental management systems and environmental audits. A scheme for evaluation and ranking of environmental aspects, based on EU recommendations along with requirements and features of Ukrainian environmental legislation, is recommended in the article.

Keywords: environmental aspect, evaluation of environmental aspects, environmental management system, environmental audit.